

Esiintyvän taiteilijan hurmio ja sortuminen tuovat Cate Blanchettille Tár-elokuvasta vielä Oscarin

Antti Selkokari (kulttuuritoimitus.fi 24.2.2023)

Tässä vasta loppupalven ja alkukevään kulttuurielokuva, joka halutaan nähdä ja josta halutaan keskustella useammastakin syystä. Ensinnäkin pääosanesittäjä, näyttelijä **Cate Blanchett**, on saanut mykistävän vaikuttavasta esiintymisestään *Tár*-elokuvassa Oscar-ehdokkuuden, joka mitä luultavimmin realisoituu palkinnoksi saakka.

Toiseksi, elokuva tuo esille kulttuurin supertähtien, klassisen musiikin huippuammattilaisten harvoin nähdyn kovan kilpailun maailman. Kolmanneksi, *Tár*-elokuva sivuaa identiteetti- ja sukupuolikysymyksiin keskittyneen sukupolven jännitettä edeltävien sukupolvien kanssa.

Ja vielä; elokuvan suhde todellisuuteen kietoutuu kutkuttavan monitulkintaiseksi kudelmaksiksi, jossa riittää katseltavaa ja hypisteltävää pidemmäksikin aikaa.

Elokuvan alussa Blanchettin esittämä kapellimestari Lydia Tár on uransa huipulla. Aikoinaan Harvardissa opiskellut yleisnero on johtanut Yhdysvaltain viittä suurta sinfoniaorkesteria, toimii vierailevana opettajana Juilliardissa ja on saanut valmiiksi omaelämäkertansa ”Tár on Tár”. Hän elää Berliinissä, missä johtaa Berliinin Filharmonikkoja.

Alkupuolellaan elokuva heittää päähenkilönsä keskelle New Yorkin kulttuurielämän kerman keskeistä tapahtumaa, *The New Yorker* -lehden mukaan nimettyä festivaalia, jonka yhtenä pääesiintyjänä Tár vierailee. Häntä haastattelee lehden toimittaja **Adam Gopnik**, joka esittää elokuvassa itseään. Haastattelu kaikinensa on ilmeinen ja äänenpainoineen tarkkaa, hienovireistä parodiaa kulttuuri-ihmisten tyypillisyyksistä.

Elokuvan draama syntyy lankeemuksesta. Päähenkilön ollessa ammatillisesti ja henkilökohtaisesti elämänsä huippukohdassa, hänet valtaa epäily mahtaako kaikki olla sittenkään hyvin. Hän herää öisin häiritseviin ääniin, joita voi kuulua keskellä päivääkin – aivan kuin hälytysäänen tapaisia sointuja, eikä niille löydy selitystä.

Päähenkilön mieleen nousee muistoja tapauksista, joissa hän olisi voinut käyttäytyä paremminkin. Kapellimestarin tapa käyttää auktoriteettiaan osoittautuu hänelle

kohtalokkaaksi. Porhaltaessaan kohti tavoitteitaan taiteilijasuuruus viskelee muita sivuun tieltään.

Merkittävä on kohtaaminen Juilliardissa: Lydia Tárin opiskelija ei tahdo kuullakaan **Bachin** musiikista, koska hänelle Bach on patriarkaalinen naisvihaaja siittämiensä lasten määrän perusteella. Elokuva osaa tökkäistä kysymykseen saako taidetta ja taiteilijan persoonaa, ihmistä, arvioida erillään toisistaan. Kysymys ei ole uusi, mutta edelleen hyvä. Sen rinnalle päähenkilö asettaa näkemyksensä, jonka mukaan kapellimestari on tulkitsija, jonka täytyy unohtaa oma identiteettinsä ja omat tunteensa työssään, joka on ensisijaisesti säveltäjän palvelemista, eikä kapellimestarin oman egon.

Tässä elokuva asettuu kannalle, jonka mukaan kanonisoitujen mestareiden, kuten Bachin tai vaikka **Shakespearen**, töitä ei pidä kirjoittaa uusiksi vastaamaan tämän päivän poliittisia tarpeita.

Cate Blanchett samanaikaisesti tyrmää ja hurmaa taidollaan. Sama pätee hänen esittämäänsä roolihahmoon.

Suurin osa elokuvassa mainituista säveltäjien ja kapellimestareiden nimistä on aitoja. Lydia Tárin hahmolle on kirjoitettu huikaita saavutuksia, niin työelämässä kuin opinnoissakin. Wienin yliopistossa musiikkitieteen tohtoriksi väitelleen päähenkilön kerrotaan suorittaneen erikoisopinnotsa perehtymällä perulaisessa viidakossa asuvan Shipibo-Konibo-heimon musiikkiin. Heimo on oikeasti olemassa, aivan kuten monet muutkin elokuvassa mainituista yksityiskohdista. Monet elokuvan katsojista ovat sen nähtyään uskoneet nähneensä elämäkertaelokuvan todellisesta ihmisestä ja etsiskelleet tietoja Lydia Tárista ja hänen nykytilanteestaan.

Elokuvassa päähenkilön pukusuunnittelijaksi mainittu **Egon Brandstetter** on oikea, olemassa oleva pukusuunnittelija, joka esittää elokuvassa itseään.

Elokuvan saksalaisen kuvaajan **Florian Hoffmeisterin** työhön kannattaa kiinnittää huomiota, koska se hahmottaa kohtausten sisältöä miltei paremmin kuin näyttelijöidenkään työskentely. Hoffmeister ja ohjaaja **Todd Field** suosivat pitkiä, keskeytymättömiä ottoja, jotka rakentavat draaman jännitteitä voimakkaammin kuin mihin elokuvan ihmisten keskustelut kykenevät. Niin kauan kuin päähenkilöllä menee hyvin, hänet on valaistu lämpimästi, tarkasti ja kirkkaasti. Myöhemmin sama lämmin valo on paennut hänen kasvoiltaan.

Tár on elokuva taiteilijasta luovuutensa huipulla nauttimassa hallitsemastaan työstä. Voisiko ajatella, että lankeemuksensa kautta päähenkilö saattaa löytää puhtaan ilon taiteesta ilman häiriötekijöitä, julkisuutta, faneja ja brändistä huolehtimista?

[Huom. Blanchett EI saanut suorituksestaan Oscaria, vaikka oli kyllä 1 viidestä ehdokkaasta]

TÁR-elokuvan suhteesta kapellimestarin työhön, klassiseen musiikkiin, ajankohtaiseen kulttuurikeskusteluun sekä todellisuuteen yleensä ks.

<https://yle.fi/a/74-20019557> ("Cate Blanchett vakuutti suorituksellaan jopa maailmankuulun huippukapellimestarin – Tár on hehkutettu elokuva, joka on täynnä ristiriitoja")

Saksalaisnäyttelijä NINA HOSSin haastattelu, ks.

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009406404.html> ("On suunnattoman kiinnostava katsoa, kun Cate Blanchett tekee työtään, kertoo Tár-elokuvassa näytellyt Nina Hoss")

TRAILERI: <https://www.finnkino.fi/event/304086/title/t%C3%A1r/>

ARVOSTELUJA englanniksi (ja vähän muillakin kielillä):

https://www.imdb.com/title/tt14444726/externalreviews/?ref=ttcrv_ext_sm

RANSKALAISARVOSTELUT:

<https://www.allocine.fr/film/fichefilm-291967/critiques/presse/>